

Kopírky útočí – aneb padělatelem snadno a rychle

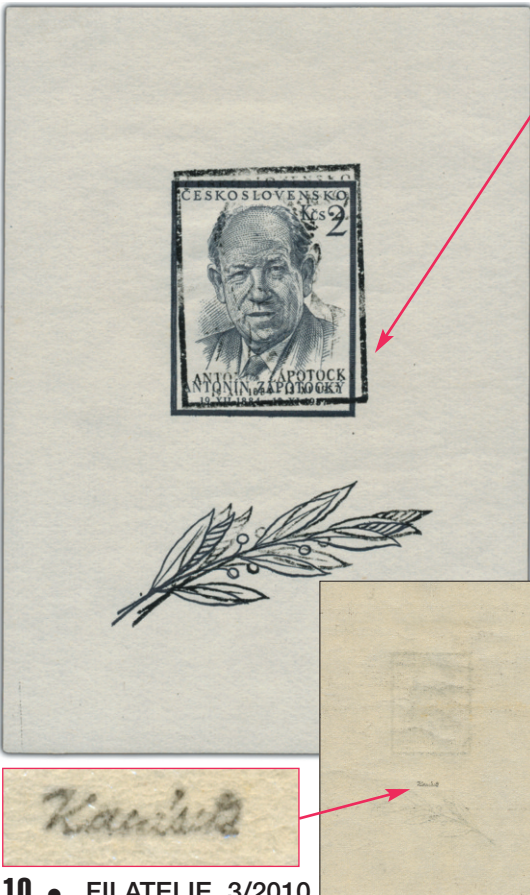
V naší rubrice jsme se v průběhu let zabývali padělky zhotovenými mnoha způsoby a technikami, primitivními i rafinovanými, ale jednu z nich jsme úmyslně ponechávali stranou. Řeč je o fotokopíích zhotovených běžnou kancelářskou technikou – tedy kopírkami a počítačovými tiskárnami. Domníval jsem se totiž, že tyhle prostinké hříčky nemohou žádného filatelistu oklamat, takže věnovat jim pozornost by bylo zjevným podceňováním čtenářů. Bohužel se ukázalo, že tomu tak není, a tak se na produkty zhotovené tímto nejdostupnějším způsobem dnes přece jen podíváme.

FRANTIŠEK BENEŠ

Důvodem je nepoužitý aršík Úmrtí A. Zápotockého 1957, Pof. A967, konkrétně exemplář s dvojitým, vzájemně posunutým tiskem. Pochází z exponátu známého zahraničního sběratele ČSR II, který jej vícekrát úspěšně vystavil i v České republice (a dosáhl vysokých hodnocení). Odtud ho za 15.000 Kč získal tuzemský sběratel, který mi jej předložil k ověření.

Když jsem mu po krátké prohlídce sdělil, že jde nepochybně o padělek zhotovený pomocí kopírky, nechtěl tomu věřit – už proto, že aršík již dříve ověřil jako pravý jiný znalec (na zadní straně se nachází otisk jeho značky), i proto, že aršík byl opakovaně vystaven na významných soutěžních výstavách, kde jej měla možnost vidět řada sběratelů a jurymanů, a nikdo k němu nevznesl výhrady.

Fakta však bohužel hovoří jasně. Už v osminásobném zvětšení je vidět, že zatímco standardně postavený tisk je proveden ocelotiskem (čáry a body jeho kresby jsou ostře ohraničené a tvoří je homogenní, plasticky vystupující vrstva barvy), posunutý „dvojitý tisk“ tvoří malé, různé rozptýlené tečky – částičky toneru. Tam, kde jsou tyto částičky nanесeny hustě (například v pravém dolním rohu rámečku známky), tvoří dokonce i větší plochy, což je u ocelotisku nemožné („plochy“ jsou u něj tvořeny hustou sítí čar).

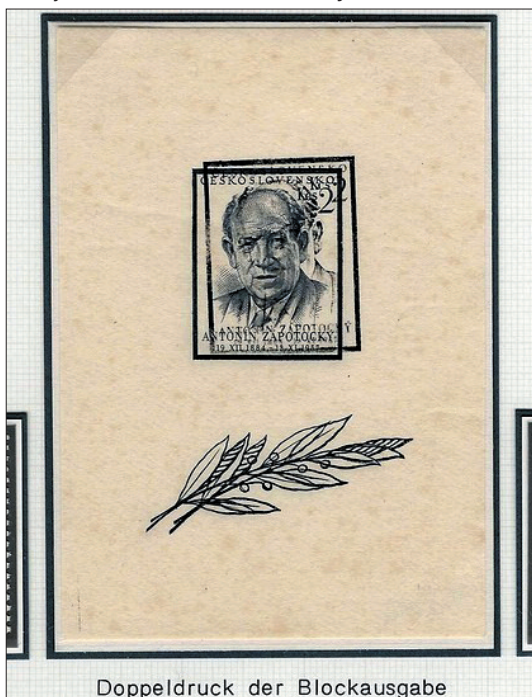
Ve vyšším zvětšení pak dobře vidíme, že částičky toneru (vedou k nim zelené šipky) jsou rozptýleny i v okolí „dvojitě“ kresby aršíku (tedy v místech, kde by se tisková barva neměla nacházet), což je přirozený průvodní jev této rozmnožovací techniky.

Když jsem to zklamanému majiteli vysvětlil, vynesl poslední trumf: „*Jak by ale takový padělek vlastně šlo zhotovit?!*“. Ani na to není složité odpovědět. Padělatel prostě v kopírce položil běžný aršík Zápotocký zhruba doprostřed vyznačeného pole pro papír formátu A4. Na zhotovenou fotokopii lehce přichytil další aršík (třeba bodově vlastním lepem), ovšem v poněkud pootočené poloze, a papír s aršíkem znovu nechal projet kopírkou. Když pak přichycený aršík z papíru opatrně sejmul, měl v ruce „dvojitý tisk – jaký do té doby svět neviděl...“

Osobně se domnívám, že přitom nemuselo jít o skutečného řemeslného padělatele, ale možná jen o zvědavce, který zkoušel, co lze podobným způsobem vlastně vyrobit.¹⁾ K této úvaze mě vede skutečnost, že ke zhotovení padělku byl použit aršík se zjevně poškozeným lepem (vodorovné černé pruhy jako stopy po částečném přilepení v zásobníku), což naznačuje, že „výrobci“ bylo líto zničit aršík nepoškozený, byť jeho cena byla v podstatě zanedbatelná (ještě před několika lety stál nějakých deset či dvacet korun, které by řemeslný padělatel naopak samozřejmě klidně obětoval). Jestli ho poté odložil mezi filatelistické „smeti“, kde byl pak někým dalším „objeven“, nebo zda jej sám zhotovitel prodal jako vzácnost, samozřejmě nevíme. Ať tak či tak, nakonec se aršík s „dvojitým tiskem“ dostal na filatelistický trh a jako rarita dokonce do exponátu a na významné výstavě.²⁾

¹⁾ *Výrobci barevných kopírek před léty uváděli, že nemalé procento uživatelů bez zlého úmyslu zkusí, jak by vypadala okopírovaná bankovka – a dokonce se vážně uvažovalo o tom, že by se takovému počínání softwarově bránilo; a tady nám dokonce stačí kopírka černobílá!*

²⁾ *A obávám se, že nemusí jít o jediný případ. „Smuteční“ aršík Zápotocký s dvojitým tiskem má totiž v exponátu „Moderní ČSR 1943 – 83“ i další významný zahraniční vystavovatel – G. Wilhelms (obr. dole), který za něj rovněž sklídl řadu vysokých ocenění (je vystaven i na Exponetu, a to pod číslem 437; aršík je na 4. rámu, 7. list; vida, k čemu nám může tato trvalá virtuální výstava rovněž dobře posloužit!). Na rozdíl od aršíku popsaného v tomto článku jsem však Wilhelmsův exemplář neměl možnost prohlédnout v originále (ale už na skenu se zdá, že jde rovněž o nepřilíh kvalitní kus), takže o jeho pravosti samozřejmě nemůžeme učinit konečný závěr.*

Doppeldruck der Blockausgabe

Co z toho vyplývá? Někteří padělatelé se už nezdržují pracnou výrobou zinkografických štočků nebo perforačních listů – stačí jim jednoduchá černobílá kopírka, na níž za pár minut dokáží vyrobit „rarity“ za tisíce a desetitisíce. Zdá se vám to nadnesené? Že by to nikdo nekoupil? Tak čtěte dál!

Žilkovaná čtyřka za třicet

V polovině února mě v úředních hodinách vyhrazených konzultacím navštívili v Profilu dva postarší pánové. Přinesli ještě nerozbalené cenné psaní pojištěné na třicet tisíc korun, které zaplatili jako dobírku. Předem mnou jej otevřeli a požádali mě, abych se podíval na známku, kterou právě koupili na internetové aukci *Aukro*. Šlo o neupotřebenou rakouskou čtyřkorunovku Znak na žilkovaném papíru, s přetiskem Pošta československá 1919 – tedy jednu z našich nejvzácnějších rarit. Známka neměla žádnou značkovou značku a už v osminásobném zvětšení bylo vidět, že její přetisk není vytištěn knihtiskem, ale je zhotoven na kopírce! Pánové byli sice trochu zklamaní, ale zachovali klid a podotkli, že si k prodávajícímu, jehož adresa byla uvedena na obálce, pro peníze zajedou. Zda uspěli, nevím, ale zanedlouho se na *Aukro* od prodávajícího ze stejné obce – Dolní Újezd (!) – objevila další žilkovaná čtyřkoruna...

Co k tomu dodat? To si někdo vážně myslí, že může koupit raritu v katalogové ceně 1,8 milionu za třicet tisíc? Zjevně ano! A nejen ji – za zlomek skutečné ceny jsou v internetových aukcích (*Aukro*, *eBay* a další) nabízeny desítky a desítky dalších vzácných známek, v naprosté většině nezkoušených a zhruba s touto legendou: „*Nejsem filatelista, našel jsem na půdě (ve sklepě) tuto známku (staré album), v katalogu má cenu sto tisíc (dvě stě tisíc, milion...), ale nerozumím tomu, nevím zda je pravá (ale je stará!), proto nabízím bez záruky za zlomek katalogové ceny (vyvolávací cena za korunu, za tisíc, za deset tisíc apod.)*“. Jde pak takovou koupit reklamovat? Podle mého názoru těžko. Ovšem nenechajme se ukolébat zjevností takových případů. „*Xeroxované*“ falz je totiž kolem nás mnohem víc, a v rafinovanější podobě!

Filatelie-znamky.cz
koupě - prodej - výměna

Internetové aukce poštovních známek
různé zajímavé a podezřelé internetové aukce poštovních známek

Tato stránka by měla sloužit jako upozornění na různé podvodné a podezřelé internetové aukce poštovních známek a upozornění na „prodejce rarit“, kteří opakovaně vystavují podezřelé položky.

Nepatřím mezi žádné znalce nebo odborníky na filatelii a následující příspěvky vyjadřují pouze můj názor na dané aukce, do kterých bych já osobně rozhodně své peníze neinvestoval.

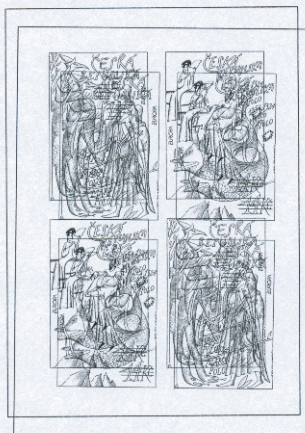
Dnes opět několik málo odkazů na aukce kam bych nedal ani korunu – 9.2.2010

Tak tady máme zase nějakou tu „pozůstalost“ ...

Ani začínající sběratelé však nejsou zcela bezbranní. Varování před padělkami nabízenými na internetových aukcích lze nalézt například na webové stránce filatelie-znamky.cz, kterou rozhodně doporučujeme k návštěvě.

Kolumbus a Hladový svatý

Řeč je o ročníkových PT z let 1992 a 1993, tedy posledním ČSR a prvním ČR, velmi oblíbených a hledaných, v katalogové ceně 3,5 resp. 6 tisíc korun. Pro svůj malý náklad (2.500 kusů) chybí ve většině sbírek, což je příležitost pro padělatele, aby se na tom přivilili. A protože jsou oba tištěny jen černou barvou, bylo otázkou času, kdy se objeví jejich padělky zhotovené na kopírce. První mi byl předložen před několika lety v rámci poradenské služby Komise znalců na každoročním veletrhu Sběratel. Kupující s ním přišel začerstva, takže snad dostal své peníze zpět. Kuriózní přitom je, že se přišel poradit s jinými známkami a právě koupený padělaný příležitostný tisk Hladový svatý měl náhodně založený vedle nich v zásobníku. Dokonce ani nechtěl věřit, když jsem ho na falzum upozornil, protože si při nákupu provedl vlastní zkoušku! Ta spočívala ve zjištění, zda je tisková barva plochá, nebo plastická. Proto přešel špičkou pinzety přes linky kresby a když zjistil, že je povrch v tomto místě hrbolatý, byl přesvědčen, že musí jít o ocelotisk – kopie jsou přece ploché. Kdyby všechno bylo tak jednoduché! Tenhle předpoklad totiž počítá s produkty inkoustových tiskáren, které obraz vytvářejí rozstříkáním malých kapiček barvy. Ovšem tiskárny a kopírky s práškovými tonery pracují jinak. Na místo tisku je nanášena vrstva toneru, která se pak zahřátím na vysokou teplotu zapeče. Některé kopírky umožňují regulovat tmavost obrazu a tím i vrstvu nanášeného toneru, takže výsledná kresba plasticky vystupuje nad povrch potisknutého papíru. A když padělatel použije papír podobný pravému příležitostnému tisku, není divu, že mu na to někdo skočí. Fantazii přitom padělatelé meze nekladou (jak je vidět na následujícím obrázku), takže je třeba být opatrný i v případě mnohem levnějších položek.

* 002841

Černotisky a zkusmé tisky

Často se setkávám s padělký černotisků našich knižtiskových emisí z let 1918 – 20 (zejména Hradčany, Holubice a OR), ale i pozdějších (například Doplatní 1928 a Novinové 1937), zhotovenými rovněž na kopírkách. U těch je naopak žádoucí, aby jejich tisk byl pokud možno homogenní a plochý. Je smutné, že se na některých vyskytují právě značkové značky, což lze snad vysvětlit (i když ne omluvit) okolnostmi, za nichž je padělatel předávající k ověření: zamíchané do větší sestavy pravých černotisků (a dokonce i barevných zkusmých tisků - ano, existují dokonce obdobné padělky provedené v barvě!) stejných emisí. Řada z těchto zkusmých tisků má cenu jen pár desetikorun, takže jim sběratelé i méně pečliví znalci věnují menší pozornost, z čehož padělatel těží. Nevznikají tak sice velké škody, ale koho by těšilo, kdyby mu do sbírky namísto skutečného studijního materiálu přibyly bezcenné papírky? Tahle skupina falz nám je současně výstrahou, že opatrný je třeba být i u levnějších položek!

Uherské dopisy jury pod nose

Když už jsme zmínili barevné kopie, nemohu vynechat historku, jejímž jsem byl svědkem a dokonce účastníkem. Na výstavě BRNO 2005 se na mě v rámci poradenské služby Komise znalců SČF obrátil pozorný návštěvník, abych se s ním šel podívat na exponát maďarského vystavovatele, v němž se mu nezdály některé uherské klasické dopisy. Vzal jsem tedy lupu a na místě zjistil, že milý vystavovatel namísto řady pravých dopisů (které údajně před výstavou prodal) představil jejich barevné fotokopie, ovšem pečlivě složené do původního tvaru, s ušmudlanými rohy a okraji. Bylo to sice provedeno dovedně, ale při pohledu zblízka se to samozřejmě dalo poznat na první pohled. Přesto si jich všiml jen tento jediný návštěvník!

Takové podvodné jednání je samozřejmě naprosto v rozporu s výstavními řády a znevýhodňuje ostatní vystavovatele, takže nezbylo než dojít za předsedou jury a na exponát ho upozornit. Věci pak vzaly rychlý spád: vystavovatel byl diskvalifikován a jeho exponát demontován. Ale nebýt onoho pozorného návštěvníka – kdo ví, jak by to dopadlo? Možný by si ten vystavovatel odvezl nějakou cenu...

Historické pohlednice

Už můj tatínek ve své Příručce pro sběratele pohlednic (POFIS 2004; je dávno rozebraná a připravuje se její přepracovaná a rozšířená vydání) upozornil na padělky historických pohlednic, zejména litografických a světlotiskových (ale i osetových a vyloučeny nejsou ani další techniky). Vznikají tak, že se – tentokrát barevně – okopíruje obrazová stra-

Údajný unikátní dvojitý tisk PT z ročníkového alba ČP 1994 (Marco Polo), ve skutečnosti celkový padělek zhotovený na kopírce. Linky tvořící obraz známek jsou částečně plastické (tvoří je vyšší vrstva toneru), zatímco číslo je ploché (bylo zřejmě vytištěno samostatně – a nadto jen jednou, což svědčí o tom, že padělatel nebyl úplný začátečník).

na pravé vzácné pohlednice, a na zadní stranu kopie se poté nalepí adresní strana získaná z pravé levné staré pohlednice (často vznikaly slepením a jdou zase rozlepit). Okraje se pak zaříznou a zašpiní, takže na první pohled nebudí podezření. Pro filatelisty jde

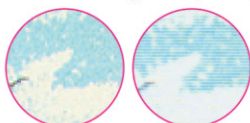
spíše o okrajové téma, ale jako ukázkou padělatelských technik jsem jej nechtěl vynechat. Dokazuje totiž, že napodobit kopírováním lze nejen ocelotisk a knihtisk (o nichž jsme hovořili v předchozích kapitolkách), ale i další tiskové techniky.

Padělky

Téměř v každém sběratelském oboru se vyskytují padělky a padělatelé samozřejmě vyrábějí i kopie cenných pohlednic. Vydávají je za originály a snaží se tak vydělat na málo obezřetných a často méně informovaných sběratelích. Dodržováním několika zásad lze riziko nákupu bezcenného padělku výrazně snížit. Nejčastěji se objevují pohlednice vzniklé dodatečným slepením k sobě nepatřících původních obrazových a adresních stran, různé vysprávky a retuše poškozených míst, ořezání stran pohlednic, atp. Nověji, s rozvojem moderních kopírek, se objevují pohlednice buď jako celková falza na nich vyrobená (obě strany), nebo nalepením staré pravé adresní části laciné pohlednice na okopírovanou obrazovou část pohlednice. Takto slepenou „pohlednici“ padělatelé oříznou na rozměr a zaretušují (zašpiní) čerstvě oříznutou hranu.

Kopírovací stroj i počítačová tiskárna však snímají obraz v bodech (uspořádaných v řádcích), a tak ho také reprodukuje. Barevné plochy jsou tedy tvořeny soutiskem velmi jemných rastrů 4 barev (azurové, purpurové, žluté a černé) a tyto rastry jsou pod lupou (minimálně s trojnásobným zvětšením) dobře patrné.

Nelze však vyloučit padělky zhotovené i jinou technikou; proto je u dražších pohlednic vhodná porada s odborníkem.

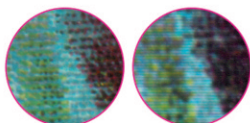
originál kopie

V jasných barevných plochách je u kopie patrný rastr. U nejmodernějších inkoustových tiskáren určených pro tisk digitálních fotografií je třeba používat lupou s větším zvětšením

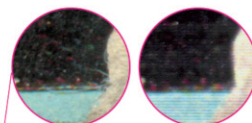
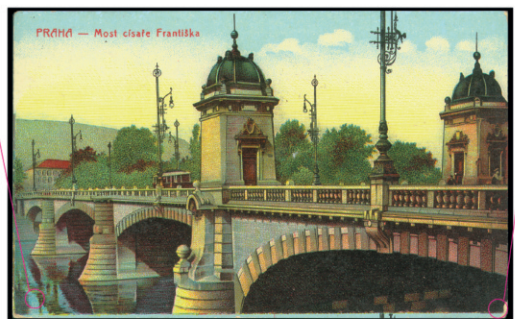
originál kopie

Červená barva střechy má u kopie patrný rastr. Porovnávat u našich ukázek barvu originálu a kopie je neúčelné, protože sběratel bude mít při svém posuzování pouze jednu pohlednici!

originál kopie

Na tmavých místech bývá nalezení rastru obtížnější, vyhledáváme proto světlejší odstíny.

originál kopie

S výhodou můžeme pro naše posouzení využít drobných poškození na okrajích. Původní poškození originálu jsou na kopii totiž vytištěná.

originál kopie

Na kopii jsou patrné odlišné barevné přechody světlých tónů do bílé barvy papíru. Využít můžeme i dopsané texty sdělení, které jsou na kopii rastrovány. Texty však mohou být dopsány na kopii i dodatečně.

originál kopie

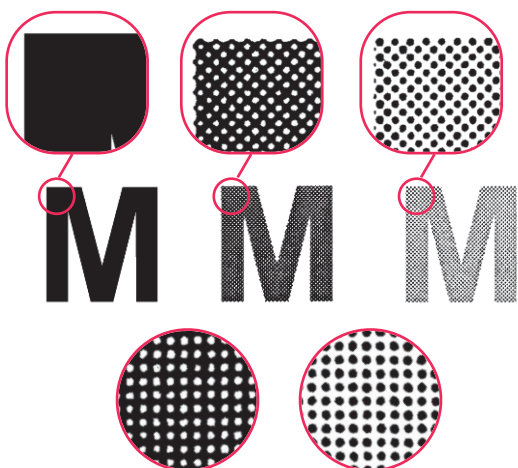
Světlé odstíny tiskových barev reprodukcího stroje, vytvářející ostatní barvy (především azurová a purpurová) mají zřetelný rastr.

Padělání vždy bylo a bude negativním doprovodným jevem každého sběratelského oboru. Jeho šíření napomáhají nezkušenost a také touha koupit něco cenného velmi výhodně. I když v oboru filokartie (sběratelství pohlednic) je zatím padělání spíše okrajovým jevem, je třeba být při nákupu a výměně pohlednic opatrný a každou raději důkladně prohlédnout.

Desková čísla ČaM

Ve všech popsanych případech (známky, černotisky, zkusmé tisky i pohlednice) těžší padělatelé z malé pozornosti, kterou sběratelé věnují nakupovanému materiálu. K odhalení falz totiž většinou postačí zběžná prohlídka pod obyčejnou, osmkrát zvětšující lupou – a samozřejmě znalost toho, jak vypadá originál (obraz padělků zhotovených na kopírce nebo počítačové tiskárně je totiž výrazně odlišný). Existuje však jedna tisková technika, u níž si s obyčejnou lupou zejména méně zkušený sběratel vystačit nemusí. Je jí rastrový hlubotisk, používaný u nás pro tisk známek od dvacátých let. U celých známek asi velké nebezpečí napodobení nehrozí, ovšem například u „zkusmých tisků“ je třeba se mít na pozoru. Takové zkusmé tisky však zajímají hlavně studijní sběratele, zatímco většina ostatních se s nimi možná ani nesetká; spokojme se protentokrát tedy tím, že jsme na ně alespoň upozornili.

Opravdové nebezpečí totiž hrozí jinde – jsou jim padělky první protektorátní přetiskové série (Pof. č. 1 – 19), zejména rohových kusů a čtyřbloků se vzácnými deskovými čísly. Tyto známky se totiž bez přetisku vyskytují běžně a jejich cena je nepatrná. Už před časem mi jeden obchodník z pražské burzy předložil celou sestavu známek a čtyřbloků vzácných hodnot s DČ (např. 40 h Komenský, 60 h Štefánik, 2,50 Kč Strečno a 3 Kč Český Ráj), jejichž přetisky byly zhotoveny na kopírce nebo počítačové tiskárně. Šlo o padělky poměrně nebezpečné, protože nečekané. Až dosud se v literatuře uvádějí zejména dobová falza knihtisková. A právě rastr originálních přetisků může být se zdarem napodoben rastrem kancelářské reprodukční techniky. Nebo-li rozpoznávací znak padělku („roztřepeny“ okraj písmen) tady může být při zběžné prohlídce naopak považován za znak pravosti! Obzvlášť nebezpečné přitom je, že grafickým počítačovým programem lze nastavit rastr požadované velikosti, tvaru bodů i jejich rozmístění, a poměrně věrně tak napodobit přetisky pravé.

Malá ukázka z nepřehledného množství možností, jak na počítači vytvářet rastry (které lze i různě natáčet).

Pečlivý znalec či studijní sběratel by však měl být obeznámen s podobou a znaky příslušných nákladů známek použitých pro přetiskování – a především by měl být schopen rozpoznat, jakou tiskovou technikou byl přetisk zhotoven (včetně podoby jednotlivých bodů rastru a jejich rozmístění). Rastrový hlubotisk, jak už název praví, je tiskem z hloubky (byť bylo tisknací místo na desce prohloubeno jen nepatrně) a jeho charakteristickou podobou ve skutečnosti kancelářská reprodukční technika (kopírka a PC tiskárna) nemůže věrně napodobit. V případě pochybností je samozřejmě možné použít silný mikroskop, webovou kameru, skener, plochý monitor a další dnes už běžně dostupné pomůcky, ale s přibývajícím praxí zjistíte, že si vystačíte s kvalitní lupou (jednu nepříliš drahou si za chvíli ukážeme).

V dnešní Znalecké hlídce jsme se věnovali padělkům, o nichž jsem ještě nedávno pochyboval, že by mohly někoho napálit. Jak jsme si ale ukázali, není to, bohužel, pravda. Malá opatrnost, touha získat vzácnost lacino, přání otcem myšlenky – nic z toho není nové, všechno je tu už tisíce let. Prostě, lidé chtějí být klamáni – a podvodníci to dobře vědí. Když to někomu vyhovuje, proti gustu... Pokud však nechcete patřit mezi napálené, pomoc je snadná. Opatřete si pořádnou lupu (například 20x zvětšující Leuchtturm s LED osvětlením, jmenuje se LU 30 LED a za 175 Kč ji nabízí například Filatelie HOBBY Praha), každou kupovanou známku si pečlivě a v klidu prohlédněte, srovnajte ji s běžnou variantou, a hlavně – dávejte si velký pozor na „výhodné“ nabídky!

Kapesní lupa zvětšující 20x, se širokou čočkou (málo zkresluje), s kvalitním osvětlením LED diodou. Užitečný pomocník, který se opravdu vyplatí.